

Спортивна наука та здоров'я людини:

Наукове електронне періодичне видання. – К., 2021. – № 2(6). – 195 с.

В науковому електронному періодичному виданні «Спортивна наука та здоров'я людини» публікуються результати наукових досліджень актуальних напрямків спорту, фізичного виховання, фізичної культури, спортивної медицини, фізичної терапії, ерготерапії, сучасних рекреаційно-оздоровчих технологій, а також досліджень, що стосуються здоров'я людини та є важливими для забезпечення інноваційного розвитку України.

Наукове видання призначено для науковців, тренерів, спортсменів, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, студентів закладів вищої освіти галузі фізичного виховання та спорту, а також фахівців з охорони здоров'я, фізичної терапії, ерготерапії.

Головний редактор:

Сушко Р.О., д.фіз.вих., доцент (Україна)

Випускові редактори:

Латишев М.В., к.фіз.вих., доцент (Україна); *Ярмолюк О.В.*, к.фіз.вих., доцент (Україна)

Члени редакційної колегії:

Антала Б., професор (Словацька республіка); *Навратіл Л.*, д.мед.н., професор (Чеська Республіка);
Барішюк Т.В., к.фіз.вих., доцент (Україна); *Нестерчук Н.Є.*, д.фіз.вих., професор (Україна);
Білецька В.В., к.фіз.вих., доцент (Україна); *Одинець Т.Є.*, д.фіз.вих., доцент (Україна);
Виноградов В.Є., д.фіз.вих., професор (Україна); *Пітин М.П.*, д.фіз.вих., професор (Україна);
Височіна Н.Л., д.фіз.вих., с.н.с. (Україна); *Полева-Секеряну А.Г.*, к.пед.н., доцент (Молдова);
Воробйова А.В., к.фіз.вих., доцент (Україна); *Приходько В.В.*, д.пед.н., професор (Україна);
Девесіглу С., професор (Туреччина); *Савченко В.М.*, д.мед.н., професор (Україна);
Іващенко С.М., д.б.н., професор (Україна); *Талагір Л.-Г.*, професор (Румунія);
Коваленко С.О., д.б.н., професор (Україна); *Тимрук-Скоропад К.А.*, к.фіз.вих., доцент (Україна);
Кормільцев В.В., к.фіз.вих. (Україна); *Хорошуха М.Ф.*, д.пед.н., доцент (Україна);
Лаца З., професор (Угорщина); *Чингієне В.*, професор (Литовська Республіка);
Лисенко О.М., д.б.н., професор (Україна); *Шинкарук О.А.*, д.фіз.вих., професор (Україна);
Лопатенко Г.О., к.фіз.вих., доцент (Україна); *Ясько Л.В.*, к.фіз.вих., доцент (Україна).

Наказом МОН України № 886 від 02.07.2020 р. видання додано до **Переліку наукових фахових видань України категорії «Б»**, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук зі спеціальності 017 – фізичне виховання та спорт.

Наукове електронне періодичне видання «Спортивна наука та здоров'я людини» включено до наукометричних баз даних і бібліотек: IndexCopernicus, CrossRef, DOAJ, BASE, Google Scholar, WorldCat–OCLC, ERIH PLUS, ResearchBib, ResearchGate, Бібліометрика української науки, Наукова періодика України.

Видання відкрито для вільного доступу на умовах ліцензії Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0), котра дозволяє іншим особам вільно розповсюджувати опубліковану роботу з обов'язковим посиланням на автор(ів) оригінальної роботи та публікацію роботи в цьому виданні.

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

Літературне редагування – *Косар М.М.*

Рекомендовано до друку Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 9 від 28 жовтня 2021 року).

Адреса редакції: вул. Маршала Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна,

Телефон: +38 (063) 289-9-289, **E-mail:** journal.sshh@gmail.com

Електронна версія видання розміщена на сайті: <http://sporthealth.kubg.edu.ua/>

ЗМІСТ

1. <i>Devecioğlu Sebahattin</i> . The impact of coronavirus pandemic lockdowns on sports economics	4
2. <i>Jibraili Malak, Rharib Abderrahim</i> . The impact of a mega sport event on tourism of the host city: case of the African nations championship in Marrakech	12
3. <i>Jibraili Zineb, Belabess Loubna, Farah Asmaa</i> . The importance of public-private partnership in the accompaniment of sport projects	23
4. <i>Koshcheev Alexander, Dolbysheva Nina</i> . Comparative characteristics of the development of speed and power capacities in the pre-winning mesocycle in taekwondo	35
5. <i>Yalçın Yasemin, Akdağlı Gülşah, Akca Merve</i> . A study of the attitudes of sports sciences students to international sports organizations	41
6. <i>Байрачний Олег, Чопілко Тарас</i> . Обґрунтування технології індивідуалізації спеціальної фізичної підготовки арбітрів і асистентів арбітра високої кваліфікації у футболі	55
7. <i>Балджи Ілона, Саленко Галина, Долбишева Ніна</i> . Початковий етап розвитку веслування академічного на Катеринославщині наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.: історичний досвід та традиції	71
8. <i>Білецька Вікторія, Семененко В'ячеслав, Завальнюк Вікторія</i> . Самооцінка фізичного розвитку студентів з різним рівнем фізичної підготовленості	87
9. <i>Виноградова Олена, Лопатенко Георгій, Білецька Вікторія</i> . Стимуляція працездатності і відновлювальних реакцій в процесі змагальної діяльності спортсменів в академічному веслуванні	99
10. <i>Данило Любов</i> . Характеристика інноваційних технологій в оздоровчій діяльності майбутнього вчителя	112
11. <i>Комоцька Оксана, Сушко Руслана, Співак Марина</i> . Сучасні тренерські підходи до організації навчального процесу юних баскетболістів різних амплуа	121
12. <i>Кузнецова Олена</i> . Аналіз психологічних особливостей юних тхеквондистів, що впливають на їх достартовий стан	132
13. <i>Молочко Анастасія, Височіна Надія</i> . Історичні передумови становлення та місце жіночого боксу в сучасній системі міжнародного спортивного руху.	143
14. <i>Моргосліп Дмитрій, Гринь Олександр</i> . Особливості психологічного супроводу з урахуванням особистісних ресурсів змагальної надійності танцювальних пар	160
15. <i>Ромолданова Ірина, Височіна Надія</i> . Особливості прояву самооцінки та її вплив на ефективність змагальної діяльності кваліфікованих тхеквондистів	169
16. <i>Соболь Едуард, Сватъєв Андрій, Дорошенко Едуард</i> . Фінансова вартість клубів української прем'єр-ліги у взаємозв'язку з показниками міграції футболістів	183

<https://doi.org/10.28925/2664-2069.2021.211>

УДК: 796.015.5:796.323.2-051

СУЧАСНІ ТРЕНЕРСЬКІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЮНИХ БАСКЕТБОЛІСТІВ РІЗНИХ АМПЛУА

Комоцька Оксана^(ACDEF), Сушко Руслана^(BCD), Співак Марина^(DE)

*Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

Внесок автора:

A — концепція та дизайн дослідження; B — збір даних;
C — аналіз та інтерпретація даних; D — написання статті;
E — редагування статті; F — остаточне затвердження статті

Анотація

Актуальність. Зміни в правилах гри баскетбол, удосконалення методик підготовки юних спортсменів і сучасні тенденції розвитку гри в світі змінюють погляди і ставлення досвідчених тренерів на організацію процесу підготовки. Дискусійні питання прихильників ранньої ігрової спеціалізації і їх супротивників стосовно визначення часу початку спеціалізації, специфіки вибору, особливостей вимог і підходів до навчання техніко-тактичним діям відповідного ігрового амплуа гравців обумовлюють виокремлення проблеми та її розгляду.

Мета – дослідити і обґрунтувати підходи тренерів дитячо-юнацьких команд до організації навчально-тренувального процесу стосовно ігрових амплуа юних баскетболістів.

Матеріал і методи: аналіз та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі Інтернет, порівняльно-історичний (компаративістський) метод дослідження, анкетування за допомогою google-форми, методи математичної статистики.

Результати. За допомогою 11 питань google-форми проведено анкетування 27 тренерів Всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги з дискусійних питань стосовно підготовки юних баскетболістів. Виявлено сучасні підходи до роботи тренерів-практиків щодо визначення часу початку ігрової спеціалізації, специфіки вибору, особливостей вимог і підходів до навчання техніко-тактичним діям гравців відповідного амплуа.

Висновки. Визначено сучасну позицію досвідчених тренерів дитячо-юнацьких команд юнаків та дівчат, які посідали призові місця у Всеукраїнській баскетбольній юнацькій лізі, стосовно підходів до навчально-тренувального процесу у питаннях початку ознайомлення і особливостей вимог до ігрової спеціалізації. З'ясовано, що більшість респондентів формує навички гри юного баскетболіста у конкретному ігровому амплуа у 13-14 років і проти ранньої спеціалізації; у пріоритеті вибору ігрового амплуа виокремлено рівень розвитку фізичних якостей і здійснення розподілу на тренуваннях за трьома категоріями (захисник, нападник, центровий); серед вимог до амплуа зазначено базовий функціонал техніко-тактичних дій, потребу конкурентної боротьби у різних

амплуа і необхідність набуття вмінь та навичок з метою реалізації у змагальному процесі, притаманних суміжним амплуа.

Ключові слова: баскетбол, підготовка, тренер, ігрові амплуа.

MODERN COACHING APPROACHES TO THE ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL AND TRAINING PROCESS FOR YOUNG BASKETBALL PLAYERS IN DIFFERENT ROLES

Komotska Oksana, Sushko Ruslana, Spivak Maryna

Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine

Abstract

Introduction. Changes in the basketball game rules, improvement of training methods for young athletes, and current trends in the development of the game in the world change views and attitudes of experienced coaches to the organization of the training process. Debatable questions between supporters of early game specialization and their opponents regarding the determination of the specialization starting time, choice specifics, peculiarities of requirements, and approaches to the training of technical and tactical actions for the respective game role of players stipulate to emphasise the problem and its consideration.

Aim is to investigate and substantiate the approaches for coaches of children and youth teams to the organization of the educational and training process concerning the game roles of young basketball players.

Material and methods: analysis and generalization of data taken from scientific and methodical literature sources and the Internet, comparative and historical (comparative) research method, questionnaires using google-form, methods of mathematical statistics.

Results. Due to 11 questions of the google-form, a survey of 27 coaches of the All-Ukrainian Youth Basketball League was conducted regarding debatable issues related to the training of young basketball players. Modern approaches to the work of coaches-practitioners were implied to determine the game specialization starting time, choice specifics, the peculiarities of requirements, and approaches to training technical and tactical actions of players of the appropriate role.

Conclusion. The current position for experienced coaches of children and youth teams of boys and girls, who won prizes in the All-Ukrainian Youth Basketball League was defined, regarding approaches to the educational and training process concerning the beginning of studying and features of the requirements for game specialization. It was found that the majority of respondents develop the skills for the game of a young basketball player in a specific game role at the age of 13-14 and against early specialization; the priority of the choice for the game role focuses on the physical qualities and realization of distribution during training according to three categories (defender, striker, central); among the requirements for the role are the basic functionality of technical and tactical actions, the need to compete in different roles and the need to acquire skills and abilities to implement in the competitive process, inherent to the adjacent roles.

Key words: basketball, training, coach, game roles.

Вступ

Сучасні тенденції розвитку гри баскетбол диктують високі вимоги до навчально-тренувального процесу спортсменів на всіх етапах багаторічної підготовки [2, 10].

Високо піднята планка рівня індивідуальної майстерності професійних спортсменів свідчить про існування суттєвих змін змагальної діяльності і, як наслідок, необхідності змін у підходах до навчально-тренувального процесу [1, 3, 8].

Силова боротьба потужних атлетів у межах баскетбольного майданчика і у повітрі, агресивно-вольовий захист, величезний психологічний тиск з боку всіх учасників змагального процесу (гравців, тренерів, суддів, глядачів), швидкість виконання техніко-тактичних прийомів в умовах ліміту часу характерні сучасному баскетболу, до якого необхідно якісно готувати спортсменів всієї вибудованої вертикалі від дитячо-юнацького і аматорського до професійного і олімпійського спорту [12, 15].

За 130-річну історію (грудень 2021) і еволюцію розвитку правил гри баскетбол доцільно зазначити особливе ставлення до підготовки спортсменів різних ігрових амплуа у ретроспективі розгляду.

Першоджерело запиту складно визначити через зміни в правилах, що викликані необхідністю створення рівних умов всім учасникам гри, що в свою чергу змінює зростаючий рівень технічної, тактичної, фізичної і психологічної підготовленості

гравців і все це з урахуванням сучасних вимог глобалізації в питаннях видовищності і реклами [1, 6, 11].

Раніше розподіл на три ігрових амплуа (захисник, нападник і центровий) передбачало відносно чіткий розподіл ролей, що визначали якісні характеристики гравця у питаннях схильності до виконання визначених функцій у грі і відповідність за антропометричними даними [13, 16]:

- ✚ захисник – як правило, гравець невисокого зросту з високими швидкісними здібностями і налаштованістю до створення гри у нападі, якісної гри у захисті і організації командної роботи;
- ✚ нападник – гравець із яскраво вираженими лідерськими якостями і високим рівнем індивідуальної майстерності володіння м'ячем;
- ✚ центровий – гравець з перевагою ростових даних.

В залежності від кількості гравців різних амплуа у команді і їх вміннями, тренери формували стратегію і тактику ведення змагальної боротьби, але такі вимоги стали історією у 80-ті роки минулого століття.

На зміну їм прийшов розподіл гравців за п'ятьма амплуа [6, 16]: розігравач, атакувальний захисник, легкий форвард, важкий форвард і центровий.

Науковим обґрунтуванням стала кількість гравців на баскетбольному майданчику в одній команді [5] і зміни у вимогах до

амплуа баскетболістів.

Звісно, і донині залишається важливим урахування антропометричних даних, але кінець ХХ століття вніс суттєві корективи у відповідність цим вимогам на користь фізичної підготовленості і індивідуальної майстерності гравців.

Спеціалістів перестали дивувати високі атлети в амплуа «розігравач», які демонструють швидкість обігрування і периферичне бачення майданчика. Маса тіла центрових дозволила мати пріоритет у боротьбі під щитами і не програвати єдиноборство, поступаючись у зрості.

Розподілу за п'ятьма амплуа у баскетболі характерні зміни в підходах до підготовки і навчання гравців конкретних амплуа, що стимулювало перегляд арсеналу базових навичок баскетболістів [6, 9].

Наприклад, триочковий кидок став нормою для гравців усіх амплуа, хоча раніше тренувати кидок з дальньої відстані центровому гравцю вважалося зайвою витратою часу.

Крім того, вимоги до ігрових амплуа п'яти гравців передбачали формування відповідних навичок індивідуального протистояння, як в нападі, так і в захисті з урахуванням обмеженого простору конкретної частини майданчика для прийняття рішення і виконання дії.

Звісно, тактичні багатоходові переміщення потребували зміни позицій, але у кінцевому підсумку, частіше всього виведення гравців на атаквальні позиції реалізовувалося у відповідності з класичним розміщенням гравців за амплуа на майданчику.

На початку ХХІ століття

баскетболу притаманні значна кількість суттєвих змін у правилах гри, впровадження нововведень в суддівські трактовки й механіку суддівства [7, 14].

В контексті теми, що розглядається, особливе місце посіло скорочення часу на атаку, що сприяло початку кардинальних змін в підходах до індивідуальної і командної підготовки баскетболістів.

На зміну багатоходовим командним комбінаціям вимушено прийшли короткі групові взаємодії і особлива потреба у підвищенні індивідуальної фізичної і техніко-тактичної майстерності гравців [4, 9].

Сьогодення в ростерах команд [16], представлених на сайті Міжнародної федерації баскетбольних асоціацій (FIBA) перед основними змаганнями (чемпіонати Європи, світу і Олімпійські ігри), спостерігаємо вже сім ігрових амплуа, що свідчить про новий перерозподіл функцій і виокремлення їх як ті, що характеризують баскетбольну особистість гравця з урахуванням дій, які він виконує на майданчику.

Сучасні амплуа, позиціонують баскетболістів, підкреслюючи можливості реалізації навичок спортсменів, затребувані змагальною тактикою гри конкретної команди [16]:

- ✚ захисник (G / guard);
- ✚ розігравач (PG/ pointguard);
- ✚ атаквальний захисник (SG / shooting guard);
- ✚ нападник (F / forward);
- ✚ легкий нападник (SF / small forward);
- ✚ важкий нападник (PF / power forward);
- ✚ центровий (C / center).

У той же час, візьмемо на себе відповідальність стверджувати, що сучасний баскетбол рухається у напрямку універсалізації ігрових амплуа в майбутньому, а вже зараз затребувані спортсмени, здатні реалізувати власний потенціал у суміжних амплуа (захисник – розігрувач, важкий форвард – центровий).

Обмежені навички, що складають основу визначених техніко-тактичних дій, відповідні конкретному амплуа, формують прив'язку до прогнозованих рішень, стримують творчі рішення поставлених завдань, якими і славиться гра баскетбол [6].

Багатогранність базових навичок гравця дозволяє розширити можливості у атаці (наприклад, ситуаційно зігравши у позиції центрального гравця, високий розігрувач зможе використати перевагу у зрості; центровий з навичками довгого обігрування і кидком з дальньої відстані, виходячи за межі тричкової лінії від щита створює прецедент команді суперника в прийнятті непростого рішення вивести з-під кошика свого центрального, тим самим знижуючи власні можливості боротьби в захисті).

Дискусійні питання прихильників ранньої ігрової спеціалізації і їх супротивників стосовно визначення часу початку спеціалізації, специфіки вибору, особливостей вимог і підходів до навчання техніко-тактичним діям відповідного ігрового амплуа гравців обумовлюють виокремлення проблеми та її розгляду.

Мета роботи

Мета дослідження – дослідити і обґрунтувати підходи тренерів дитячо-юнацьких команд до організації навчально-тренувального процесу стосовно ігрових амплуа юних баскетболістів.

Матеріали і методи дослідження

Контингент дослідження: тренери дитячо-юнацьких команд, гравці яких беруть участь у змаганнях чемпіонату Всеукраїнської баскетбольної юнацької ліги (ВЮБЛ), що проводяться під егідою федерації баскетболу України.

Методи дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичних літературних джерел і мережі Інтернет, порівняльно-історичний (компаративістський) метод дослідження, анкетування за допомогою google-форми, методи математичної статистики.

Організація дослідження: сформовано анкету (11 питань) і за допомогою google-форми опитано 27 тренерів ВЮБЛ з дискусійних питань у підготовці юних баскетболістів, що стосуються визначення часу початку спеціалізації, специфіки вибору засобів, особливостей вимог і підходів до навчання техніко-тактичним діям відповідного ігрового амплуа гравців.

Результати дослідження та обговорення

Сучасні тенденції розвитку гри баскетбол на міжнародному рівні висувають перед тренерами нові вимоги стосовно підготовки гравців дитячо-юнацьких команд, які готують резерв збірних країни

(кадетських, юніорських, молодіжних, студентських, національних) і професійних команд.

З'ясування сучасних підходів з актуальних питань у підготовці юних баскетболістів стосуються часу та особливостей розподілу гравців за амплуа, навчання базовим техніко-тактичним діям, притаманним виконанню відповідних ігрових функцій гравців, вимог до відведеної їм ролі в команді.

Актуальний спектр питань спрямовано до безпосередніх учасників навчально-тренувального процесу.

Респондентами стали 27 досвідчених тренерів, котрі мають у власному доробку досягнення у Всеукраїнській баскетбольній юнацькій лізі та продовжують готувати команди до участі у ВЮБЛ, тому саме їх бачення та відповіді стали підставою для з'ясування та узагальнення тенденцій розвитку українського дитячо-юнацького баскетболу з питань щодо підготовки гравців у різних ігрових амплуа.

Першочерговим питанням анкети стало визначення у ставленні до необхідності ранньої спеціалізації юних баскетболістів за амплуа. Це питання мало резонансні думки науковців і практиків, які висловлювали власну позицію та наводили переконливі докази необхідності схильності в той, чи інший бік. Проте, опитана група фахівців-практиків продемонструвала єдність поглядів: 94% респондентів відповіли, що не вважають необхідною ранню спеціалізацію, а 6% висловилися про таку необхідність.

Логічно послідовним стало

з'ясування віку, у якому доцільно формувати навички гри юного баскетболіста у конкретному ігровому амплуа, адже за програмою ДЮСШ [5] передбачено навчання гравців 8-16 років.

Думки тренерів розподілилися так: 9 років – 6%; 12 років – 12,5%; 13 років – 25%; 14 років – 37,5%; 16 років – 19%. Очевидна розгалуженість у підходах до початку набуття спеціальних навичок відповідного амплуа, хоча переважна більшість (62,5%) визначила вік 13-14 років (25% і 37,5% відповідно).

Уточнення позиції практиків у цьому питанні дозволяє зазначити, що тренери індивідуально сприймають визначення загально вживаного поняття «рання спеціалізація», а термін вікового цензу 9-16 років.

Третім питанням анкети стало з'ясування підходів до вибору і формування пріоритетних вимог тренерів до конкретного гравця команди стосовно амплуа. Запропоновані відповіді містили уточнення щодо визначення переваг у виборі амплуа.

Більшість тренерів зазначили основним врахуванням антропометричних даних – 25%, розвитку фізичних якостей – 44%, тяжіння до виконання функціональних обов'язків на майданчику самого гравця – 12,5% і власна позиція тренера – 18,5%.

Доцільно констатувати, що сучасний баскетбол, спрямований на агресивну фізичну боротьбу, до якої готують юних баскетболістів дитячі тренери.

Проведений ретроспективний

аналіз доступної інформації стосовно розподілу гравців за амплуа надав підстави запропонувати вибір функцій гравців на баскетбольному майданчику у кількості трьох, п'яти і семи позицій.

Так, 50% опитаних обрали з поміж запропонованих відповідей – 3 амплуа гравців (захисник, нападник і центровий); 37,5% – 5 амплуа (розігравач, атаквальний захисник, легкий форвард, важкий форвард і центровий) та 12,5% – 7 амплуа (guard, pointguard, shootingguard, forward, smallforward, powerforward, center за класифікацією FIBA).

Високий відсоток відповідей на користь трьох амплуа був передбачуваним, адже мова йде про вік, коли юні баскетболісти тільки набувають вміння за ігровими амплуа і отримують базові навички, проте досить високий відсоток (37,5%) на користь розподілу за п'ятьма ігровими амплуа свідчить про ґрунтовні підходи значущої кількості фахівців до ознайомлення зі стратегією і тактикою ведення боротьби у захисті і нападі вже на етапі базової підготовки.

Важливими для аналізу стали наступні три питання, які визначили бачення у підходах до підготовки юних баскетболістів трьох основних амплуа.

Формулювання питань передбачало відповіді стосовно основних вимог, що висуває тренер до амплуа і найголовніше як для цього реалізує техніко-тактичну підготовку у спеціальних вправах юних баскетболістів.

Для однозначності розуміння питань було наведено приклади, що його характеризують, проте ці

питання сформовані для висловлення власної думки, тому варіантів відповідей, що обмежили б респондентів надано не було.

Узагальнюючи бачення фахівців, які погодились взяти участь у дослідженні, доцільно зазначили такі вимоги до амплуа:

- амплуа «розігравач» – бачення майданчика, вміння створити умови для реалізації нападу і організації захисту, швидкість прийняття рішень, якісне володіння м'ячем у обіграванні суперника, ефективні передачі;
- амплуа «нападник» – лідерські якості, арсенал атакуючих дій (стабільний кидок, вміння обігравати), боротьба за відскок і баскетбольне IQ (розуміння гри);
- амплуа «центровий» – боротьба за підбирання, займання позиції у нападі, захисні дії, стабільний кидок (ближній, середній, штрафний), володіння передачею партнеру з позиції спиною до кошика.

Значущим стало наступне питання, що свідчить про сучасність поглядів тренерів юних баскетболістів, які є майбутнім резервом баскетболу країни.

На питання «Чи вважаєте Ви, що розвиток баскетболу рухається у напрямку універсалізації вимог до майстерності гравців і нівелює вимоги до амплуа?» спеціалісти зазначили: «так» – 94%; «ні» висловились – 6%.

Поясненням такого результату слугує приклад виступів професіоналів на міжнародній арені, коли реалізація індивідуальної майстерності досягається у швидкому реагуванні на

запропоновану ігрову ситуацію (нерівноцінна заміна, перевага зросту, фізичних якостей), а не за рахунок заздалегідь запланованих і водночас прогнозованих дій.

Набуття таких вмінь у навчально-тренувальному процесі передбачає отримання широкого спектру індивідуальних техніко-тактичних дій, притаманних різним ігровим амплуа.

Наступне питання покликане з'ясувати практичну сторону підходів тренерів до навчально-тренувального процесу.

На питання «Чи вбачаєте Ви потребу набуття гравцем ігрових навичок у 2-3 суміжних амплуа?» 94% респондентів висловилися «так», проте «ні» зазначили – 6%.

Особливості організації роботи на тренуваннях стосовно набуття і відпрацювання навичок гри в нападі/захисті у визначеному амплуа вдалося виявити за допомогою питання про пріоритетні підходи до організації спеціальних вправ у протидії гравців.

Ефективними для більшості тренерів стали вправи в поєднанні протидії гравців одного і різних ігрових амплуа – 62,5% , тоді як 37,5% переважно вважають необхідною роботу при протидії різним амплуа і жоден з тренерів не зазначив потребу у протидії гравців одного амплуа в чистому вигляді.

Це доводить переконання тренерів у баченні сучасних тенденцій розвитку гри баскетбол саме у пошуку шляхів реалізації ігрової майстерності баскетболістів за допомогою вмінь та навичок ведення змагальної боротьби на майданчику з урахуванням власних

переваг конкретної ситуації (протидія низького за зростом гравця з навичками швидкісного ведення і високого фізично розвиненого гравця може бути рівноцінною з ситуативними перевагами).

Останнє питання google-форми дозволило визначити вподобання у роботі тренерів з гравцями конкретних амплуа та переконання стосовно складу команди під їх керівництвом у можливості демонстрації якісного змагального процесу. І хоча питання формувалося, як пропозиція обрати бажану кількість гравців за амплуа з 12 гравців, ідеалізуючи ситуацію, отримані результати свідчать про класичні підходи тренерів до формування складу гравців переважно з трьох амплуа (5 розігрувачів, 4 нападника, 3 центрових).

Висновки

1. Визначено сучасну позицію досвідчених тренерів дитячо-юнацьких команд юнаків та дівчат, які посідали призові місця у Всеукраїнській баскетбольній юнацькій лізі, стосовно підходів до навчально-тренувального процесу у питаннях початку ознайомлення і особливостей вимог до ігрової спеціалізації.

2. З'ясовано, що більшість респондентів формує навички гри юного баскетболіста у конкретному ігровому амплуа у 13-14 років і проти ранньої спеціалізації; у пріоритеті вибору ігрового амплуа виокремлено фізичні якості і здійснення розподілу на тренуваннях за трьома категоріями (захисник, нападник, центровий); серед вимог до амплуа

вказано базовий функціонал техніко-тактичних дій, потребу конкурентної боротьби у різних амплуа і необхідність набуття вмій та навичок з метою реалізації у змагальному процесі, притаманних суміжним амплуа.

Перспективи подальших досліджень ґрунтуються на продовженні поглибленого вивчення специфічних питань роботи тренерів дитячо-юнацьких команд з гравцями Всеукраїнської юнацької баскетбольної ліги.

Література:

1. Борисова ОВ, Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації спорту: методичні рекомендації. Київ: Науковий світ. 2016;35.
2. Дорошенко ЭЮ. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх: монография. Запорожье, ООО Липс. 2013;436.
3. Костюкевич В. Модельно-целевой подход при построении тренировочного процесса спортсменов командных игровых видов спорта в годичном макроцикле. *Наука в олимпийском спорте*. 2014;4:22–9.
4. Мітова ОО. Проблеми контролю в баскетболі на етапі початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації. *Вісник Запорізького нац. університету (фізичне виховання та спорт)*. 2016;2:186–97.
5. Поплавський ЛЮ, Маслова ОВ, Безмилов ММ, Мітова ОО, Мурзін ЄВ, Четвертак ОА. Навчальна програма для ДЮСШ, СДЮШОР, ШВСМ та спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю. Міністерство молоді та спорту України, Республ. науково-методичний кабінет, ФБУ. 2019;166.
6. Сушко РО. Розвиток спортивних ігор в умовах глобалізації (на матеріалі баскетболу). Київ: Центр учбової літератури. 2017;360.
7. Doroshenko E, Sushko R, Koryahin V, Pityn M, Tkalich I, Blavt O. The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of

References:

1. Borisova OV, Sushko RO. Sports games development under sport globalization conditions: methodical recommendations. Kyiv: Naukovyj svit. 2016;35. Ukrainian.
2. Doroshenko E. Management of technical and tactical activities in team sport games. Zaporozhye: Lips Ltd. 2013;436. Russian.
3. Kostiukevich V. Modelling-targeted approach in designing the training process of athletes in team sports over an annual macrocycle. *Science in Olympic Sport*. 2014;4:22-9. Russian.
4. Mitova O. Problems of control in basketball at the stage of initial preparation due to the tendency to early specialization. *Bulletin of Zaporizhia National University (physical education and sports)*. 2016;2:186–97. Ukrainian.
5. Poplavsky LYU, Maslova OV, Bezmirov MM, Mitova OO, Murzin YeV, Chetvertak OA. Training program for DUSSH, SDYYUSHOR, SHVSM and specialized educational institutions of sport profile. Ministry of Youth and Sports of Ukraine, Republican Scientific and Methodological cabinet, FBU. 2019;166. Ukrainian.
6. Sushko RO. Sports games development under globalization conditions (basing on basketball material). Kyiv: Center of educational literature. 2017;360. Ukrainian.
7. Doroshenko E, Sushko R, Koryahin V, Pityn M, Tkalich I, Blavt O. The competitive activity structure of highly skilled basketball players on the basis of

- factor analysis methods. *Human Movement*. 2019;20(4):33–40.
DOI: 10.5114/hm.2019.85091
8. Karpowicz K, Karpowicz M. Structure of motor skills in young athletes. *Hum Mov*. 2013;14(3):221–8.
DOI: 10.2478/humo-2013-0027.
9. Koryagin V, Blavt O. Innovative test control technologies in physical education and sports. Lviv, Ukraine: Lviv Polytechnic Publishing House, 2019:236.
10. Koryahin V, Blavt O, Doroshenko E, Prystynskyi V, Stadnyk V. Training Effect of Special Basketball Exercises. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*. 2020;3:137–141.
DOI:10.17309/tmfv.2020.3.02
11. Koryahin V, Dutchak M, Iedynak G, Blavt O, Galamandjuk L, Cherepovska E. The technical and physical preparation of basketball players. *Human Movement*. 2018;19(4):29–34.
DOI:10.5114/hm.2018.77321
12. Pluta B, Andrzejewski M. Analysis of team sports results based on the European basketball men's championships. *Trends in Sport Sciences*. 2018;1(25):21–27.
DOI: 10.23829/TSS.2018.25.1-3
13. Sampaio J, Janeira M, Ibáñez S, Lorenzo A. Discriminant analysis of game-related statistics between basketball guards, forwards and centres in three professional leagues. *European Jour. of Sport Science*. 2006;6(3):173–8.
DOI: 10.1080/17461390600676200.
14. Sushko R, Vysochina N, Vorobiova A, Doroshenko E, Pastuhova V, Vysochin F. Psychological selection in game sports on the basketball example. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019;3(250):1708–1714.
DOI: 10.7752/jpes.2019.03250.
15. Tyshchenko V, Hnatchuk Y, Pasichnyk V, Bubela O, Semeryak Z. Factor analysis of indicators of physical and factor analysis methods. *Human Movement*. 2019;20(4):33–40.
DOI: 10.5114/hm.2019.85091
8. Karpowicz K, Karpowicz M. Structure of motor skills in young athletes. *Hum Mov*. 2013;14(3):221–8.
DOI: 10.2478/humo-2013-0027.
9. Koryagin V, Blavt O. Innovative test control technologies in physical education and sports. Lviv, Ukraine: Lviv Polytechnic Publishing House, 2019:236.
10. Koryahin V, Blavt O, Doroshenko E, Prystynskyi V, Stadnyk V. Training Effect of Special Basketball Exercises. *Teoriâ ta Metodika Fizičnogo Vihovannâ*. 2020;3:137–141.
DOI:10.17309/tmfv.2020.3.02
11. Koryahin V, Dutchak M, Iedynak G, Blavt O, Galamandjuk L, Cherepovska E. The technical and physical preparation of basketball players. *Human Movement*. 2018;19(4):29–34.
DOI:10.5114/hm.2018.77321
12. Pluta B, Andrzejewski M. Analysis of team sports results based on the European basketball men's championships. *Trends in Sport Sciences*. 2018;1(25):21–27.
DOI: 10.23829/TSS.2018.25.1-3
13. Sampaio J, Janeira M, Ibáñez S, Lorenzo A. Discriminant analysis of game-related statistics between basketball guards, forwards and centres in three professional leagues. *European Jour. of Sport Science*. 2006;6(3):173–8.
DOI: 10.1080/17461390600676200.
14. Sushko R, Vysochina N, Vorobiova A, Doroshenko E, Pastuhova V, Vysochin F. Psychological selection in game sports on the basketball example. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019;3(250):1708–1714.
DOI: 10.7752/jpes.2019.03250.
15. Tyshchenko V, Hnatchuk Y, Pasichnyk V, Bubela O, Semeryak Z. Factor analysis of indicators of physical and

functional preparation for basketball players. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018;4:1839–1844.

DOI: 10.7752/jpes.2018.s4269

16. Міжнародна федерація баскетбольних асоціацій. Офіційний сайт. Код доступу: <http://www.fiba.com/>

functional preparation for basketball players. *Journal of Physical Education and Sport*. 2018;4:1839–1844.

DOI: 10.7752/jpes.2018.s4269

16. International Federation of Basketball Associations. Official web-page. Accessed: <http://www.fiba.com/>

Автори засвідчують про відсутність конфлікту інтересів.

Інформація про авторів:

Комоцька Оксана Сергіївна

*аспірантка кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ORCID: 0000-0003-3109-1120

e-mail: o.komotska@kubg.edu.ua

Сушко Руслана Олександрівна

*доктор наук з фізичного виховання і спорту,
професор кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ORCID: 0000-0003-3256-4444

E-mail: r.sushko@kubg.edu.ua

Співак Марина Леонідівна

*старший викладач кафедри фізичного виховання і педагогіки спорту,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна*

ORCID: 0000-00003-1013-075X

E-mail: m.spivak@kubg.edu.ua

Отримано: 19.08.2021

Прийнято: 05.09.2021

Опубліковано: 28.10.2021

Комоцька Оксана, Сушко Руслана, Співак Марина. Сучасні тренерські підходи до організації навчального процесу юних баскетболістів різних амплуа. *Спортивна наука та здоров'я людини*. 2021;2(6):121-131.

DOI:10.28925/2664-2069.2021.211